

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗИНА

Co-funded by the
European Union

**ГЛОБАЛЬНЕ СТАЛЕ ВИРОБНИЦТВО
ТА ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА
101175175 – GLOBAL SPACE – ERASMUS-JMO-2024**

Методичні вказівки до проведення круглого столу
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
в рамках реалізації Модуля Жан Моне

Електронний ресурс

Харків – 2025

УДК 339.9:005.745(072)

Г54

Рецензенти:

О. О. Іванова – проректор з науково-дослідної роботи ХГУ «НУА», к.е.н., доцент;

М. А. Мащенко – завідувачка кафедри менеджменту, логістики та біржової діяльності НТУ «ХП», д.е.н., професор;

О. В. Болотна – завідувачка кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, к.е.н., доцент.

Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 1 від 23 жовтня 2025 року)

Глобальне стале виробництво та циркулярна економіка 101175175 —
Г54 Global SPaCE — ERASMUS-JMO-2024 : методичні вказівки до проведення круглого столу для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня в рамках реалізації Модуля Жан Моне [Електронний ресурс] / Г. О. Дорошенко, Л. Л. Калініченко, Я. В. Кононенко, Л. В. Тешева. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 63 с.)

Методичні рекомендації розроблено на основі концепції освіти для сталого розвитку та призначено для підготовки до проведення навчально-дискусійного заходу у форматі круглого столу з проблематики впровадження принципів циркулярної економіки в Україні.

Методичні рекомендації підготовлено відповідно до сучасної парадигми трансформації вищої освіти, враховано кращі європейські освітні практики, зокрема досвід реалізації програм «Зелений курс ЄС», European Circular Economy Stakeholder Platform та оновленої промислової стратегії Європейського Союзу.

Методичні рекомендації будуть корисними здобувачам освіти, викладачам закладів вищої освіти, модераторам освітніх дискусій, а також організаторам публічних заходів, пов'язаних із просуванням ідей сталого розвитку, екологічної трансформації економіки та європейської інтеграції.

УДК 339.9:005.745(072)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025

© Дорошенко Г. О., Калініченко Л. Л., Кононенко Я. В., Тешева Л. В., 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні відомості проведення круглого столу	5
Загальна структура проведення навчального заходу	7
Ключові напрями виконання завдань круглого столу.....	12
Сценарій проведення круглого столу за напрямком 1.....	14
Сценарій проведення круглого столу за напрямком 2.....	30
Сценарій проведення круглого столу за напрямком 3.....	43
Сценарій проведення круглого столу за напрямком 4.....	56
Перелік інформаційних ресурсів для підготовки.....	62

ВСТУП

Сучасний світ перебуває у стані глобальних трансформацій, що зумовлені комплексом економічних, соціальних, екологічних та технологічних викликів. Поглиблення кліматичної кризи, виснаження природних ресурсів, зростання нерівності та необхідність забезпечення сталого економічного зростання потребують від урядів, бізнесу та суспільства принципово нових підходів до організації виробництва й споживання. Саме тому концепції сталого розвитку та циркулярної економіки стають центральними орієнтирами розвитку цивілізації у XXI столітті.

Європейський Союз виступає одним із глобальних лідерів у впровадженні політики «зеленої» трансформації та інноваційних моделей господарювання. Прийняття Європейського зеленого курсу, ініціативи Fit for 55, впровадження стандартів екодизайну та нової промислової стратегії демонструють прагнення ЄС досягти кліматичної нейтральності до 2050 року. Ці процеси не лише визначають майбутнє країн-членів, але й формують нові орієнтири для партнерських держав, зокрема України, яка обрала шлях євроінтеграції.

Сучасний фахівець у сфері менеджменту, економіки, міжнародних відносин, екології та публічного управління має володіти знаннями не лише про класичні підходи до організації економічних процесів, а й про новітні моделі, що базуються на принципах сталості, інноваційності та екологічної відповідальності. Для молодого покоління надзвичайно важливо зрозуміти, що політика ЄС у сфері циркулярної економіки та сталого виробництва — це не абстрактні документи чи загальні декларації, а конкретні інструменти, які визначають майбутнє ринку праці, вимоги до професійної підготовки, розвиток підприємницьких ініціатив і перспективи міжнародної співпраці.

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРОВЕДЕННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ

Форма навчального заходу: дискусійний круглий стіл

Рівень підготовки здобувачів освіти: бакалаврат спеціальностей «Менеджмент», «Економіка», «Міжнародні відносини», «Екологія», «Публічне управління та адміністрування» та суміжних напрямів.

Тривалість заходу (розгляду питань одного напрямку) 120 хв.

Тема: Практика ЄС щодо впровадження принципів сталого розвитку та циркулярної економіки. Обговорення оновленої промислової стратегії ЄС та принципів сталого виробництва.

Загальна мета проведення круглого столу – сприяти формуванню екологічно відповідального світогляду та розумінню сучасних підходів Європейського Союзу до сталого розвитку серед студентської молоді, з акцентом на циркулярну економіку, інноваційне виробництво й стратегії екологічної трансформації.

Для реалізації зазначеної мети проведення дискусійного круглого столу доцільно зосередити діяльність учасників на таких ключових напрямках, що відповідають змісту сучасної європейської політики сталого розвитку та циркулярної економіки.

1. Ознайомлення з європейськими підходами до досягнення цілей сталого розвитку. Формування у здобувачів системного розуміння стратегій ЄС у сфері екологізації економіки, соціальної справедливості та інституційної ролі освіти, науки й інновацій у забезпеченні сталого майбутнього.

2. Розкриття концепції циркулярної економіки як засадничої моделі екологічного переходу. Забезпечення розуміння принципів циркулярної економіки та їх практичного впровадження в ЄС, з акцентом на ефективне використання ресурсів, зменшення відходів і впровадження екодизайну.

3. Аналіз оновленої промислової стратегії Європейського Союзу у контексті сталого розвитку. Дослідження напрямів трансформації європейської промисловості, зокрема зеленого переходу, інноваційного розвитку та цифровізації, а також їхнього впливу на сталий розвиток економіки.

4. Розвиток критичного та аналітичного мислення щодо глобальних викликів сучасності. Формування здатності комплексно оцінювати екологічні, соціальні та економічні ризики і можливості, а також усвідомлення важливості інтеграції принципів сталості в управлінські рішення та економічну діяльність.

Основні освітні та інтерактивні підходи.

Під час проведення круглого столу зі здобувачами вищої освіти доцільно використовувати сучасні інтерактивні методи роботи, які сприяють залученню, глибшому розумінню теми та розвитку практичних навичок. Зокрема, передбачається поєднання короткої презентації для окреслення ключових понять, фасилітованої дискусії для стимулювання активного обміну думками, а також групової роботи, яка дозволить учасникам взаємодіяти, висловлювати свої ідеї та формулювати спільні рішення. Окремий блок буде присвячено проведенню SWOT-аналізу, що допоможе критично оцінити можливості та виклики впровадження принципів сталого розвитку в Україні. Завершальним етапом стане кейс-стаді — практична робота з реальним або гіпотетичним прикладом.

Очікувані результати. Очікується, що в результаті участі в круглому столі здобувачі підвищать рівень обізнаності щодо основних напрямів політики Європейського Союзу у сфері сталого розвитку, зокрема європейського «зеленого курсу». Вони краще зрозуміють суть і переваги циркулярної економіки, а також отримають уявлення про шляхи її адаптації до українських реалій. Крім того, учасники матимуть змогу розвинути навички командної взаємодії, аргументованого мислення та критичного

аналізу прикладних ситуацій, що є важливими складовими підготовки сучасного фахівця.

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАХОДУ

1. Вступна частина.

Перший етап круглого столу триває орієнтовно 10 хвилин і має на меті створення комфортної атмосфери для всіх учасників, а також формування початкового уявлення про суть обговорюваної теми. На цьому етапі модератор вітає здобувачів вищої освіти, дякує їм за участь та оголошує тему заходу. Важливо коротко та зрозуміло окреслити, чому обрана тема є важливою в сучасних умовах.

Далі йде акцент на актуальність теми з урахуванням глобальних викликів. Зокрема, варто звернути увагу на ключові стратегічні напрямки, які визначають розвиток європейських країн, зокрема — на європейський «зелений курс», який передбачає досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Також слід згадати Цілі сталого розвитку, визначені ООН, які формують глобальне бачення майбутнього світу, в якому економічне зростання, екологічна безпека та соціальна справедливість взаємодоповнюють одне одного.

Здобувачам вищої освіти важливо донести, що ці стратегічні орієнтири безпосередньо впливають на формування державної політики, ринку праці, вимог до фахівців та очікування від молодого покоління. Таким чином, участь у круглому столі є не лише академічним завданням, а й внеском у розуміння власної ролі у процесах сталого розвитку.

2. Інформаційний блок.

Упродовж інформаційного блоку, що триває близько 20 хвилин, здобувачам вищої освіти пропонується ознайомитися з ключовими поняттями та європейськими підходами до сталого розвитку через візуальну або мультимедійну презентацію. У першій частині увага

зосереджується на концепції циркулярної економіки — прогресивної моделі господарювання, яка протиставляється традиційній лінійній економіці. Здобувачам пояснюється суть принципів reuse (повторне використання), recycle (переробка), reduce (зменшення споживання), rethink (переосмислення процесів), repair (ремонт і подовження життєвого циклу продуктів). Наголошується, що впровадження таких підходів дозволяє знизити навантаження на навколишнє середовище, економити ресурси та формувати відповідальну культуру споживання.

Далі презентується інформація про стратегії Європейського Союзу, спрямовані на досягнення кліматичної нейтральності. Розглядається European Green Deal як загальноєвропейська політика переходу до зеленої економіки, ініціатива Fit for 55, що передбачає скорочення викидів парникових газів на 55% до 2030 року, а також регламент Ecodesign for Sustainable Products Regulation, покликаний встановити єдині стандарти екологічного дизайну для товарів, що виробляються та імпортуються в ЄС.

На завершення блоку здобувачам демонструються реальні приклади успішного впровадження принципів циркулярності в таких країнах, як Нідерланди, Данія та Німеччина. Зокрема, йдеться про стратегії повторного використання будівельних матеріалів, популяризацію системи заставної тари, розвиток екологічного транспорту та державну підтримку green-стартапів. Такий досвід надихає до переосмислення локальних підходів і показує, що екологічна трансформація — це не лише виклик, а й можливість для інновацій і розвитку.

3. Панельна дискусія.

Панельна дискусія тривалістю 30 хвилин передбачає активне обговорення між здобувачами вищої освіти, під час якого учасники мають можливість висловити власну думку, поділитися баченням, поставити запитання одне одному та залучитися до аналітичної розмови навколо ключових тем. Дискусія має на меті поглибити розуміння глобальних і

європейських викликів у контексті екологічної трансформації та пошуку реальних рішень, які можуть бути адаптовані в українських умовах.

Серед питань для обговорення варто зосередитися на наступних:

1. Які можливості відкриває для держав, бізнесу та суспільства впровадження принципів циркулярної економіки, а також які бар'єри можуть постати на цьому шляху? Здобувачі можуть навести приклади з різних сфер — від побутового рівня до системних рішень у промисловості, логістиці чи енергетиці.

2. Яку роль відіграє освіта та просвітницька діяльність у формуванні екологічної свідомості молоді та популяризації принципів сталого споживання?

3. Як цифрові технології можуть сприяти розвитку циркулярних бізнес-моделей та підвищенню ресурсоефективності?

4. Чи можлива ефективна співпраця між державою, бізнесом та громадянським суспільством у впровадженні принципів «зеленої» трансформації в умовах України? Які приклади або ініціативи можуть свідчити про такий потенціал?

Другим важливим аспектом для обговорення є вплив оновленої промислової стратегії ЄС на підходи до виробництва, інновацій і зелених технологій. Варто обговорити, як Європейський Союз стимулює сталий бізнес, знижує вуглецевий слід і підтримує розвиток екологічно безпечних виробництв, а також як ці практики можуть бути актуальними для українського контексту.

Третій напрямок дискусії — це пошук конкретних інструментів, які можуть бути використані в Україні для впровадження європейських підходів. Це може бути розвиток «зеленого» законодавства, освітніх програм, підтримка екостартапів, цифрова трансформація виробництва, екологічне підприємництво або міжсекторальна співпраця.

Панельна дискусія — це не лише обмін думками, а й формування критичного мислення, розширення кругозору та пошук інноваційних відповідей на виклики сучасності.

4. Робота в малих групах.

На цьому етапі круглого столу учасники переходять до практичної частини – роботи в малих групах. Здобувачі вищої освіти діляться на 3–4 команди по 4–6 осіб (залежно від загальної кількості учасників). Кожна група отримує окремий кейс для обговорення, що стосується конкретних екологічних викликів або сценаріїв переходу до сталого розвитку.

Наприклад, одній команді може бути запропоновано розробити ідеї щодо екологізації упаковки продукції, іншій — переосмислити підходи в текстильній промисловості, третій — запропонувати рішення для вдосконалення системи сортування та переробки відходів у міському середовищі.

Учасники аналізують проблему, пропонують шляхи її вирішення та формулюють власне бачення. Завданням є не лише знайти рішення, а й представити його в стислому, візуалізованому вигляді — у форматі постера або короткої презентації (до 5 хвилин). Цей формат допомагає не лише розвивати навички командної роботи та критичного мислення, а й формує вміння структурувати і доносити ідеї до аудиторії.

5. Підбиття підсумків.

Завершальна частина круглого столу відводиться під підбиття підсумків і триває приблизно 10 хвилин. На цьому етапі учасники мають змогу узагальнити почуте, поділитися висновками, які вони зробили в процесі обговорення. Представники кожної групи коротко озвучують свої думки, пропозиції чи головні ідеї, які були сформульовані під час роботи в малих командах або під час дискусій. Це дозволяє зібрати різні погляди, порівняти бачення проблеми та підкреслити найбільш цінні й конструктивні пропозиції.

Після виступів груп модератор організовує загальне обговорення, яке супроводжується рефлексією: учасники можуть поділитися тим, що для них стало новим, цікавим, надихаючим або навпаки — викликало запитання. Таке рефлексивне коло допомагає краще усвідомити почуту інформацію та її практичне значення для кожного.

На завершення здобувачам вищої освіти пропонується перелік корисних ресурсів для самостійного вивчення теми. Це можуть бути офіційні сайти Європейського Союзу, платформи зі статистикою та аналітикою з теми сталого розвитку, відео пояснення щодо цілей кліматичної політики, інтерактивні звіти, інфографіка, а також освітні курси чи лекції на відповідних онлайн-платформах. Мета — стимулювати подальше самостійне заглиблення в тему та формування екологічно відповідального мислення.

6. Рекомендації для модератора.

Модератору круглого столу варто дотримуватися кількох ключових рекомендацій для забезпечення ефективного та динамічного обговорення.

Насамперед, важливо створити простір для вільного висловлення думок, використовуючи відкриті запитання, які стимулюють учасників до глибшого аналізу теми, аргументації та діалогу. У процесі дискусії модератору слід уважно стежити за балансом — не допускати домінування однієї точки зору або надмірної активності окремих учасників. Обговорення має бути різнобічним, тому важливо м'яко спрямовувати розмову, щоб надати слово усім охочим, у тому числі тим, хто не є надто активним. Такий підхід формує відчуття залученості та підсилює ефективність комунікації в групі.

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КРУГЛОГО СТОЛУ

Напрямок 1. Формування базових знань про підходи Європейського Союзу до досягнення цілей сталого розвитку. Метою цього напрямку є ознайомлення здобувачів вищої освіти з ключовими підходами Європейського Союзу щодо досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Учасники заходу отримають уявлення про стратегії, політики та регуляторні рамки, які спрямовані на формування екологічно відповідальної, соціально інклюзивної та економічно стабільної моделі розвитку. Особливу увагу буде приділено ролі освіти, науки, цифровізації та інновацій як інструментів досягнення системних змін. Такий підхід сприятиме розумінню системності європейської політики сталості та її значення в контексті інтеграції України до європейського простору.

Напрямок 2. Розкриття концепції циркулярної економіки як засадничої моделі екологічного переходу. Цей напрям передбачає теоретичне та прикладне осмислення циркулярної економіки як альтернативи лінійній моделі споживання ресурсів. Здобувачі вищої освіти ознайомляться з фундаментальними принципами циркулярності: повторним використанням, переробкою, екодизайном, подовженням життєвого циклу продукції, а також з європейським досвідом упровадження відповідних практик. Аналіз практичних прикладів з держав ЄС дозволить студентам усвідомити переваги екологічно обґрунтованих підходів в управлінні ресурсами та формуванні стратегій сталого виробництва й споживання.

Напрямок 3. Аналіз оновленої промислової стратегії Європейського Союзу у контексті сталого розвитку. У межах цього напрямку буде здійснено аналіз актуальних напрямів трансформації промислового розвитку Європейського Союзу. Основний фокус буде зосереджено на політиках зеленого переходу, впровадженні цифрових технологій, розвитку

інноваційного потенціалу та забезпеченні конкурентоспроможності на основі зниження вуглецевого сліду. Учасники круглого столу матимуть можливість проаналізувати, як нова промислова стратегія ЄС інтегрує екологічні, економічні та соціальні аспекти сталості, формуючи нову якість економічного розвитку, орієнтованого на довгострокову життєздатність.

Напрямок 4. Розвиток критичного та аналітичного мислення щодо сучасних глобальних викликів. Цей напрям спрямований на формування в учасників здатності до осмислення складних міждисциплінарних проблем у сфері сталого розвитку. Обговорення таких викликів, як зміна клімату, енергетична безпека, нерівність та деградація екосистем, сприятиме розвитку навичок оцінювання ризиків, прогнозування соціально-економічних наслідків та пошуку альтернативних рішень. Залучення до дискусійного формату дозволить студентам сформувати екологічно відповідальне управлінське мислення, здатне до адаптації в умовах глобальної невизначеності.

Сценарій проведення круглого столу за напрямком 1

Тема: *«Формування базових знань про підходи Європейського Союзу до досягнення цілей сталого розвитку»*

Мета: Надати здобувачам вищої освіти базові знання про підходи Європейського Союзу до досягнення цілей сталого розвитку.

У рамках заходу учасники ознайомляться з ключовими європейськими політиками, які спрямовані на екологізацію економіки, соціальну справедливість та економічну сталість. Особливу увагу буде приділено ролі освіти, науки та інновацій у забезпеченні сталого майбутнього.

1. Вступна частина (10 хв)

Сучасні глобальні виклики, включно з війною в Україні, кліматичною кризою, соціальною нерівністю та економічною нестабільністю, потребують системного переосмислення шляхів розвитку суспільства та економіки. В цьому контексті Цілі сталого розвитку (ЦСР), прийняті ООН, та відповідні європейські політики (зокрема Європейський зелений курс), стають орієнтирами для формування інклюзивного, стійкого та справедливого майбутнього.

Україна, як держава, що прагне інтегруватися до Європейського Союзу, має не лише запозичувати найкращі практики, а й адаптувати їх з урахуванням національного контексту – зокрема умов відбудови та реабілітації постраждалих територій. Особливої ваги набуває інтеграція принципів соціальної справедливості – рівного доступу до ресурсів, участі в ухваленні рішень, підтримки вразливих груп населення.

Проведення круглого столу дозволить поєднати академічне, практичне та громадське бачення процесів сталого розвитку через призму соціальної справедливості, а також сприятиме формуванню активної громадянської позиції серед молоді.

Очікувані результати

1. Підвищення обізнаності учасників щодо європейських підходів до досягнення Цілей сталого розвитку з акцентом на соціальну справедливість, інклюзію та енергоефективність.

2. Засвоєння та аналіз реальних кейсів, зокрема адаптованих до українського контексту (Харків), що демонструють приклади інтеграції екологічного, соціального та економічного вимірів.

3. Залучення студентської молоді до дискусії через інноваційні інтерактивні формати, зокрема дебати «Європейський ринг» та роботу в групах над ідеями партнерських ініціатив.

4. Формування ідей і пропозицій щодо локальних проєктів сталого розвитку з урахуванням потреб громади та принципів соціальної справедливості.

5. Налагодження міжсекторального діалогу між представниками академічної спільноти та громадянського суспільства щодо імплементації ЦСР в Україні.

2. Інформаційний блок (20 -25 хв)

Упродовж інформаційного блоку, що триває близько 20 хвилин, здобувачам вищої освіти пропонується ознайомитися з ключовими поняттями та європейськими підходами до сталого розвитку через візуальну або мультимедійну презентацію.

Доповідь 1: Стратегія сталого розвитку ЄС: «Європейський зелений курс». Європейський зелений курс (ЄЗК), ухвалений Європейською Комісією у грудні 2019 року, став ключовою рамкою для досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та переходу до сталої економіки. Це не лише екологічна ініціатива, а комплексна стратегія сталого розвитку, що охоплює економічну, соціальну та екологічну трансформацію. ЄЗК є відповіддю на виклики зміни клімату, деградації довкілля, зростаючої соціальної нерівності та ресурсного виснаження. Він визначає нову модель розвитку для країн ЄС, яка базується на принципах соціальної справедливості, інноваційності та відповідального використання природних ресурсів.

У центрі Європейського зеленого курсу — низка чітких стратегічних цілей. Насамперед, це досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, тобто забезпечення балансу між викидами та поглинанням парникових газів. Ще один важливий компонент — концепція справедливого переходу, яка передбачає підтримку регіонів і соціальних груп, що можуть зазнати негативного впливу внаслідок переходу до низьковуглецевої економіки. Для цього створено Фонд справедливого переходу.

Також у рамках ЄЗК активно розвивається циркулярна економіка, яка передбачає мінімізацію відходів, повторне використання та переробку матеріалів. Значна увага приділяється захисту біорізноманіття, скороченню використання шкідливих хімікатів, розвитку сталої мобільності (електротранспорт, розвиток велоінфраструктури), енергоефективного будівництва та трансформації агропродовольчої системи («Від ферми до виделки»).

Для реалізації цих цілей ЄС впровадив низку інструментів: законодавче закріплення кліматичних цілей, план дій з циркулярної економіки, «Зелений інвестиційний план», створення Механізму справедливого переходу, а також нові фінансові механізми, зокрема механізм прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ). Усе це перетворює ЄЗК на велику систему політик, що охоплює економіку, промисловість, фінанси, освіту, науку та інші сектори.

Важливим є й те, що Україна активно долучається до процесів, пов'язаних з Європейським зеленим курсом. Зокрема, у межах Угоди про асоціацію з ЄС та ініціативи «Східне партнерство» наша держава взяла зобов'язання адаптувати свої політики до стандартів ЄЗК. Ці процеси охоплюють декарбонізацію енергетичного сектору, модернізацію промисловості, розвиток відновлюваних джерел енергії, сталий транспорт, захист довкілля, а також — відбудову України після війни на засадах стійкості та кліматичної відповідальності.

Зелені трансформації відкривають і нові можливості для України — як для залучення інвестицій, так і для модернізації промисловості, розвитку екологічних стартапів та зелених технологій. Водночас ці процеси несуть і виклики: необхідність розбудови інституційної спроможності, забезпечення інклюзивності переходу, захисту соціально вразливих груп, гармонізації законодавства.

Отже, Європейський зелений курс — це стратегія сталого розвитку, яка виходить далеко за межі екології. Це дорожня карта побудови нової моделі суспільства, де розвиток ґрунтується на принципах балансу, рівності, ефективного використання ресурсів та інноваційності. Для України вона стає не лише вектором європейської інтеграції, але й основою для післявоєнного відновлення на нових, сталих засадах. У цьому процесі саме молодь, університети та громади відіграють ключову роль — як агенти змін, носії нових підходів і лідери майбутнього.

Доповідь 2: Імплементация Цілей сталого розвитку ООН у політиках ЄС. Інтеграція Цілей сталого розвитку (ЦСР) та принципів соціальної справедливості є однією з ключових стратегій Європейського Союзу для забезпечення рівності та інклюзивного розвитку. ЄС приділяє особливу увагу вразливим групам населення, таким як жінки, діти, люди з обмеженими можливостями, етнічні меншини та біженці. У цьому контексті важливим є інтеграційний підхід, що дозволяє досягти економічної, соціальної та екологічної справедливості.

Європейський Союз розглядає соціальну справедливість як невід'ємну частину сталого розвитку. Принципи соціальної справедливості передбачають забезпечення рівних можливостей для всіх, без дискримінації за будь-якою ознакою: статтю, расою, віком, соціальним статусом чи інвалідністю. Це включає створення умов для доступу до якісної освіти, охорони здоров'я, житла та праці для всіх громадян ЄС, зокрема для тих, хто належить до вразливих категорій.

Одним із основних інструментів підтримки соціальної справедливості є Європейський соціальний фонд (ЄСФ), який фінансує програми для покращення доступу до праці, освіти, соціального забезпечення та інтеграції вразливих груп. Цей фонд сприяє розвитку політик на національному рівні, що забезпечують рівність можливостей для жінок,

молоді, осіб з інвалідністю, а також соціальну інтеграцію біженців та мігрантів.

Зокрема, ЄСФ підтримує: навчання і перепідготовку осіб, які постраждали від безробіття або економічних труднощів: програми для молоді, зокрема інтернаціональні програми для молоді з уразливих груп; політики інтеграції для біженців і мігрантів.

Іншим важливим інструментом для підтримки вразливих груп є Фонд справедливого переходу, створений для того, щоб зменшити соціальні та економічні наслідки, які можуть виникнути внаслідок переходу на екологічно чисту економіку. Це особливо важливо для регіонів, де економіка базується на вугільній або іншій енергетично неефективній промисловості. Фонд сприяє збереженню робочих місць і створенню нових можливостей для працевлаштування в «зелених» галузях, таких як відновлювальна енергетика чи екологічне будівництво.

Фонд також активно працює для підтримки найбільш вразливих верств населення, забезпечуючи фінансування для регіонів, що постраждали від закриття вугільних шахт чи інших енергетичних підприємств, надаючи їм можливості для перепідготовки і розвитку нових інфраструктурних проектів.

Особлива увага в ЄС приділяється підтримці жінок, зокрема в контексті забезпечення рівних можливостей на ринку праці. ЄС активно підтримує проекти, спрямовані на боротьбу з насильством проти жінок, а також на забезпечення рівного доступу до освіти та кар'єрних можливостей.

Окремо варто зазначити ініціативи, спрямовані на інтеграцію молоді у ринок праці через програму Erasmus+, яка забезпечує студентам і молодим спеціалістам можливості для стажувань і навчання, а також розвитку міжкультурних та професійних навичок.

ЄС активно працює над забезпеченням доступності для осіб з обмеженими можливостями. Програми для цієї категорії включають розвиток доступної інфраструктури, спеціалізовані освітні програми та програми з працевлаштування.

Для України важливим є інтеграція принципів соціальної справедливості, яку підтримує ЄС, у національну політику. Це передбачає розвиток інклюзивних програм для соціально незахищених груп, розвиток зелених робочих місць у регіонах, що постраждали в результаті війни та забезпечення рівного доступу до базових соціальних послуг.

При проведенні обговорення за результатами доповідей доцільно акцентувати увагу на актуальності цих заходів для України:

- Підтримка постраждалих від війни через освітні та професійні програми.
- Впровадження ініціатив щодо інклюзивного працевлаштування осіб з особовими потребами.
- Підвищення рівня доступності медичних послуг для всіх верств населення.

Очікуваний висновок за результатами доповідей: Інтеграція принципів соціальної справедливості в стратегію сталого розвитку ЄС є важливим кроком для забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Програми, спрямовані на підтримку вразливих груп, забезпечують рівний доступ до економічних, соціальних та екологічних можливостей. Для України є важливим адаптувати ці практики до національного контексту, забезпечуючи соціально справедливий перехід до сталого розвитку.

3. Панельна дискусія тривалістю 35-40 хвилин у формі дебатів «Європейський ринг».

Правила проведення дебатів «Європейський ринг»:

1. Формат дебатів:

Дебати будуть проводитися в командному форматі. Кожна команда складається з 3 учасників. Кожна команда представляє одну зі сторін питання (за або проти). Кожен учасник має право виступити один раз під час основного часу, а також може використовувати час для заперечень і уточнень у разі наявності таких.

2. Розподіл часу:

Вступна промова (за та проти): кожна команда має по 3 хвилини для вступної промови. Обговорення та заперечення: кожен учасник має 2 хвилини для виступу. Відповіді на запитання команди суперника: по 1 хвилині для кожного учасника команди (по черзі, по одному питанню від суперників). Підсумкова промова: кожна команда має 2 хвилини для підсумку та заключних аргументів.

3. Основні принципи дебатів:

Поважайте думку інших: учасники повинні висловлювати свої думки в цивілізованій формі, не допускаючи образ або неповажних висловлювань. Чіткість і лаконічність: кожен виступ має бути чітким і лаконічним, не перевищувати дозволений час. Аргументація та факти: кожен аргумент повинен бути обґрунтований фактами, прикладами або статистичними даними. Активне слухання: учасники мають бути уважними до виступів суперників, не перебивати та намагатися вести конструктивний діалог.

1. Оцінювання дебатів:

Оцінка буде проводитися за такими критеріями: логічність і структурованість аргументів; якість контраргументів і здатність спростовувати твердження супротивної сторони; розуміння теми та використання прикладів; чіткість викладу думок та вміння аргументувати свою позицію; креативність і оригінальність підходів до обговорюваного питання.

Проблемні ситуації для обговорення:

1. Відновлення інфраструктури після війни: *Проблема*: Уряд України планує запуск широкомасштабної програми відновлення інфраструктури в постраждалих від війни містах. Водночас існують побоювання щодо того, чи не буде цей процес надто дорогим і затягнутим, враховуючи дефіцит державного бюджету. *Дебатне питання*: «Чи повинна Україна активно залучати міжнародні кредити для відновлення інфраструктури, чи краще сконцентруватися на внутрішніх ресурсах і зберігати незалежність від зовнішніх фінансових зобов'язань?»

2. Впровадження зелених технологій: *Проблема*: Україна прагне до впровадження зелених технологій у промисловості та енергетиці, однак це вимагає значних інвестицій та часу на адаптацію. Зокрема, у найбільш постраждалих регіонах важко реалізувати ці проекти через економічну нестабільність. *Дебатне питання*: «Чи варто Україні спрямовувати більшість державних коштів на відновлення традиційних промислових секторів чи краще відразу інвестувати в зелені технології, навіть якщо це потребує значних початкових витрат?»

3. Соціальна справедливість в умовах енергетичного переходу: *Проблема*: Під час переходу на відновлювальні джерела енергії виникає питання соціальної справедливості для громад, де вуглеводневі ресурси є основою економіки. Люди можуть залишитися без роботи, а рівень життя знизиться. *Дебатне питання*: «Чи є енергетичний перехід справедливим для вразливих регіонів України, і як забезпечити підтримку соціально незахищених верств населення під час цього переходу?»

4. Вплив соціальної справедливості на економічний розвиток: *Проблема*: Під час відновлення після війни важливо забезпечити соціальну справедливість, однак це може призвести до великих витрат та збільшення соціальних виплат. *Дебатне питання*: «Чи повинна Україна інвестувати в програми соціальної справедливості, навіть якщо це може уповільнити

економічне відновлення, чи слід зосередитися на прискореному економічному рості за рахунок скорочення соціальних витрат?»

Проведення дебатів у межах круглого столу, присвяченого європейським підходам до досягнення Цілей сталого розвитку, є надзвичайно доцільним з огляду на їхній освітній, виховний та практичний потенціал. Дебати дозволяють перетворити пасивне слухання на активне обговорення, стимулюючи молодь до глибшого осмислення теми, розвитку критичного мислення та формування власної громадянської позиції.

Передусім, цей формат сприяє розвитку навичок аналізу складних соціально-економічних проблем, адже учасники мають зважити аргументи з різних точок зору, обґрунтувати власну позицію, відповідати на заперечення опонентів. Така форма взаємодії активізує розумову діяльність, вчить структурувати думки, формулювати висновки та приймати рішення на основі фактів.

Крім того, дебати допомагають молоді розвивати навички публічного мовлення, переконливої аргументації та конструктивної комунікації — умінь, які є незамінними у професійному та громадському житті. Це особливо важливо в контексті тематики соціальної справедливості, інклюзії, сталого розвитку, де важливо не лише знати, а й уміти комунікувати власне бачення суспільних змін. Ще один вагомий аргумент на користь дебатів — це підвищення залученості студентської аудиторії. Обговорення реальних кейсів через призму суперечливих питань дозволяє молоді краще зрозуміти, як принципи сталого розвитку застосовуються на практиці, зокрема в умовах післявоєнного відновлення.

Таким чином, дебати є ефективним методом навчання і виховання, який сприяє глибшому засвоєнню змісту, розвитку ключових компетентностей та формуванню активної громадянської позиції. Їх доцільність у програмі круглого столу обумовлена не лише освітніми

цілями, а й прагненням підготувати молодь до участі в демократичному суспільстві, що прагне сталого та справедливого розвитку.

4. Робота в малих групах (35-40 хв).

На цьому етапі круглого столу учасники переходять до практичної частини – роботи в малих групах. Здобувачі вищої освіти діляться на 3–4 команди по 4–6 осіб (залежно від загальної кількості учасників). Кожна група отримує єдиний кейс *«Харків — відновлення інфраструктури та підвищення енергоефективності за підтримки ПРООН»* для обговорення, але концентруються на різних питаннях.

Кейс *«Харків — відновлення інфраструктури та підвищення енергоефективності за підтримки ПРООН»*.

У квітні 2024 року Харківська міська рада та Програма розвитку ООН (ПРООН) в Україні підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо поглиблення співпраці у сфері відновлення пошкодженої інфраструктури та підвищення енергоефективності міста. Мета проєкту: Покращення міської інфраструктури та підвищення енергоефективності в Харкові через впровадження сучасних технологій та практик, що відповідають європейським стандартам сталого розвитку.

Ключові компоненти:

1. Відновлення пошкодженої інфраструктури. Проєкт передбачає реконструкцію та модернізацію об'єктів міської інфраструктури, які зазнали пошкоджень внаслідок бойових дій.

2. Підвищення енергоефективності. Впровадження енергоефективних технологій у будівлях та системах міста для зменшення споживання енергії та зниження викидів парникових газів.

3. Залучення громадськості. Активна участь місцевих громад у процесі відновлення та модернізації міста, що сприяє підвищенню соціальної згуртованості та справедливості.

Перелік запитань для роботи у малих групах після розгляду кейсу "Харків — відновлення інфраструктури та підвищення енергоефективності за підтримки ПРООН":

1. Які основні пріоритети відновлення інфраструктури в Харкові після війни ви бачите? Як можна інтегрувати ці процеси в стратегію сталого розвитку міста?

2. Як ініціативи ПРООН можуть допомогти Харкову не лише відновити інфраструктуру, а й стати більш енергоефективним та сталим містом?

3. Які кроки повинні бути зроблені на місцевому рівні для покращення енергоефективності в Харкові? Які технології чи підходи є найбільш перспективними для реалізації в контексті цього кейсу?

4. Як місцеві громади можуть бути залучені до процесу відновлення інфраструктури та енергоефективності в місті? Які соціальні аспекти мають бути враховані?

5. Як досвід Харкова може бути використаний іншими містами України для відновлення інфраструктури та підвищення енергоефективності в умовах післявоєнного відновлення?

6. Які можливості та виклики ви бачите у реалізації проектів ПРООН в інших постраждалих регіонах України?

7. Як важливо інтегрувати принципи сталого розвитку та соціальної справедливості при відновленні інфраструктури в Харкові?

8. Які ресурси (фінансові, інституційні, людські) необхідні для ефективного реалізації таких проектів у Харкові та інших містах України?

9. Як підтримка ПРООН може допомогти в створенні зелених робочих місць та розвитку сталих бізнес-моделей в місті після відновлення інфраструктури?

10. Які кроки можуть бути зроблені для забезпечення довгострокового ефекту від відновлення інфраструктури, зокрема щодо сталого розвитку міських територій?

11. Які основні пріоритети відновлення інфраструктури в Харкові після війни ви бачите? Як можна інтегрувати ці процеси в стратегію сталого розвитку міста?

12. Як ініціативи ПРООН можуть допомогти Харкову не лише відновити інфраструктуру, а й стати більш енергоефективним та сталим містом?

13. Які кроки повинні бути зроблені на місцевому рівні для покращення енергоефективності в Харкові? Які технології чи підходи є найбільш перспективними для реалізації в контексті цього кейсу?

14. Як місцеві громади можуть бути залучені до процесу відновлення інфраструктури та енергоефективності в місті? Які соціальні аспекти мають бути враховані?

15. Як досвід Харкова може бути використаний іншими містами України для відновлення інфраструктури та підвищення енергоефективності в умовах післявоєнного відновлення?

16. Які можливості та виклики ви бачите у реалізації проектів ПРООН в інших постраждалих регіонах України?

17. Як важливо інтегрувати принципи сталого розвитку та соціальної справедливості при відновленні інфраструктури в Харкові?

18. Які ресурси (фінансові, інституційні, людські) необхідні для ефективного реалізації таких проектів у Харкові та інших містах України?

19. Як підтримка ПРООН може допомогти в створенні зелених робочих місць та розвитку сталих бізнес-моделей в місті після відновлення інфраструктури?

20. Які кроки можуть бути зроблені для забезпечення довгострокового ефекту від відновлення інфраструктури, зокрема щодо сталого розвитку міських територій?

Чому цей кейс важливий для студентів:

- студенти можуть вивчати реальні приклади впровадження сталого розвитку та енергоефективності в умовах відновлення міста.
- проєкт відкриває можливості для студентів долучитися до ініціатив з відновлення та розвитку міста через стажування, волонтерство або дослідницьку діяльність.
- кейс демонструє, як європейські стандарти та практики можуть бути адаптовані та впроваджені в українському контексті.

5. Підбиття підсумків (10 хв)

Завершальна частина круглого столу відводиться під підбиття підсумків і триває приблизно 10 хвилин. На цьому етапі учасники мають змогу узагальнити почуте, поділитися висновками, які вони зробили в процесі обговорення. Представники кожної групи коротко озвучують свої думки, пропозиції чи головні ідеї, які були сформульовані під час роботи в малих командах або під час дискусій. Це дозволяє зібрати різні погляди, порівняти бачення проблеми та підкреслити найбільш цінні й конструктивні пропозиції.

Ось кілька тез для заключної частини круглого столу, які можуть узагальнити обговорення і підсумувати ключові моменти:

1. Під час круглого столу ми розглянули важливість інтеграції принципів сталого розвитку у всі сфери життя, зокрема в енергетиці, інфраструктурі та соціальних програмах. Європейський досвід показує, що досягнення сталості можливе лише через комплексний підхід, який включає як економічні, так і соціальні та екологічні аспекти.

2. Відновлення після кризи, зокрема в умовах війни, неможливе без врахування соціальних аспектів. Підтримка вразливих груп населення та забезпечення рівних можливостей для всіх є ключовими елементами будь-якої стратегії сталого розвитку. Лише справедливий підхід дозволить уникнути соціальних нерівностей і забезпечить рівноправне зростання.

3. Європейський досвід в інтеграції принципів сталого розвитку та соціальної справедливості має величезне значення для України, особливо в умовах післявоєнного відновлення. Успішне використання європейських ініціатив, таких як «Європейський зелений курс», може стати основою для розвитку інноваційних, енергоефективних та соціально орієнтованих стратегій у нашій країні.

4. Україна вже отримує значну допомогу від міжнародних організацій для відновлення інфраструктури та підвищення енергоефективності. Проте, важливо не лише скористатися цією підтримкою, а й активно брати участь у створенні інноваційних рішень, орієнтованих на сталий розвиток та соціальну справедливість.

5. Підсумовуючи обговорення, можна зазначити, що для України є великий потенціал у відновленні на основі сталого розвитку, але це також вимагає значних зусиль на рівні державної політики, бізнесу та громади. Нам необхідно зосередитися на модернізації інфраструктури, впровадженні енергоефективних технологій та зміцненні соціальної справедливості, щоб забезпечити рівний доступ до ресурсів та можливостей для всіх громадян.

6. Ми повинні орієнтуватися на створення сталої економіки, яка поєднує екологічні, соціальні та економічні аспекти. Важливо, щоб Україна брала до уваги європейські практики сталого розвитку, але адаптувала їх до наших реалій, з урахуванням постійних змін і викликів, що стоять перед країною.

Загальне обговорення супроводжується рефлексією: учасники можуть поділитися тим, що для них стало новим, цікавим, надихаючим або навпаки — викликало запитання. Таке рефлексивне коло допомагає краще усвідомити почуту інформацію та її практичне значення для кожного.

На завершення здобувачам вищої освіти пропонується перелік корисних ресурсів для самостійного вивчення теми. Це можуть бути офіційні сайти Європейського Союзу, платформи зі статистикою та аналітикою з теми сталого розвитку, відео пояснення щодо цілей кліматичної політики, інтерактивні звіти, інфографіка, а також освітні курси чи лекції на відповідних онлайн-платформах. Мета — стимулювати подальше самостійне заглиблення в тему та формування екологічно відповідального мислення.

6. Рекомендації для модератора.

Для ефективного проведення дебатів, модератор має дотримуватись кількох ключових принципів та рекомендацій, що забезпечать не лише порядок на заході, але й створять умови для продуктивної дискусії.

Перед початком модератор повинен ретельно ознайомитись із темою дебатів, глибоко розуміти ключові аспекти питання, щоб коректно спрямовувати обговорення. Важливо також чітко визначити ролі учасників, заздалегідь пояснивши, хто буде відповідати за основні аргументи, а хто за контраргументацію. Модератор також повинен пояснити учасникам важливість дотримання часу для виступів та запитань, щоб дебати не затягувались.

Під час самого процесу важливо створити конструктивну атмосферу. Модератор має підтримувати нейтральність, не займаючи жодної зі сторін, та забезпечувати рівні можливості для кожної з команд. Важливим аспектом є чітке контролювання часу кожного виступу: модератор повинен бути уважним до того, щоб кожен учасник мав можливість висловитись у

межах обумовленого часу. Також необхідно своєчасно нагадувати учасникам про залишок часу, щоб уникнути перевищення ліміту.

У процесі дебатів можуть виникати запитання між командами або запитання від аудиторії. Модератор повинен забезпечити організовану та продуктивну взаємодію. Якщо між учасниками виникають емоційні суперечки чи конфлікти, модератор має втрутитись, зупинити непотрібні емоції та направити дискусію в конструктивне русло. Важливо також, щоб запитання від учасників або аудиторії були релевантними та сприяли глибшому розумінню теми.

Після того, як усі учасники висловились, модератор повинен підсумувати ключові моменти дебатів, вказати на найсильніші аргументи кожної з команд і заохотити до подальшої дискусії. Важливо наголосити на тому, що перемога не завжди залежить від емоційності або яскравості виступів, а більше від того, наскільки переконливо і логічно були висвітлені основні ідеї. Окрім того, модератор має оголосити підсумки та результати дебатів, що дозволить кожному з учасників підсумувати свої враження.

Модератор має бути гнучким, оскільки в процесі дебатів можуть виникати непередбачувані ситуації. Важливо, щоб він був готовий змінити порядок виступів чи адаптувати формат заходу в разі потреби. Дотримуючись цих рекомендацій, модератор забезпечить не лише порядок на заході, але й сприятиме продуктивній та конструктивній дискусії, що стане корисним як для учасників дебатів, так і для аудиторії.

Сценарій проведення круглого столу за напрямком 2

Тема: *«Розкриття концепції циркулярної економіки як засадничої моделі екологічного переходу»*

Мета: сприяти формуванню екологічно відповідального світогляду та розумінню сучасних підходів Європейського Союзу до сталого розвитку

серед студентської молоді, з акцентом на циркулярну економіку, інноваційне виробництво й стратегії екологічної трансформації.

1. Вступна частина (10 хвилин)

У сучасних умовах ресурсного виснаження, кліматичних змін та зростання екологічних загроз постає потреба перегляду традиційних моделей економічного розвитку. Концепція циркулярної економіки, що базується на принципах повторного використання, мінімізації відходів, енергоефективності та екодизайну, стає важливою основою екологічного переходу. Вона дозволяє не лише зменшити негативний вплив на довкілля, а й створює нові економічні можливості для сталого зростання.

У межах цього напрямку особливу увагу буде приділено ознайомленню здобувачів вищої освіти з європейськими підходами до реалізації принципів циркулярності, зокрема в сферах виробництва, споживання, дизайну та управління відходами. Обговорення практичних кейсів, екологічно відповідальних бізнес-моделей і державної підтримки циркулярних рішень дозволить учасникам краще зрозуміти потенціал цієї моделі для майбутнього економіки. Дискусії сприятимуть формуванню екологічної свідомості та навичок критичного мислення.

Очікувані результати:

1. Розуміння фундаментальних засад циркулярної економіки та її відмінностей від лінійної моделі.
2. Ознайомлення з найкращими європейськими практиками впровадження принципів циркулярності на макро- та мікрорівні.
3. Формування вмінь аналізувати приклади екодизайну, екологічно відповідального виробництва та економіки замкненого циклу.
4. Активізація дискусійної активності студентів у процесі розгляду викликів і можливостей переходу до циркулярної моделі.

5. Заохочення здобувачів до інтеграції ідей циркулярності у власні навчальні або стартап-проекти, дослідження й ініціативи.

Ми живемо в час глобальних викликів: зміна клімату, вичерпання природних ресурсів, екологічна деградація. У відповідь на ці виклики Європейський Союз активно впроваджує концепцію циркулярної економіки — економіки, яка базується на повторному використанні ресурсів, мінімізації відходів, екодизайні та сталому виробництві. Це не просто екологічна модель — це нова економічна філософія, яка поєднує інновації, ефективність і відповідальність.

Сьогодні ми: дізнаємося, у чому суть циркулярної економіки; проаналізуємо європейські практики її реалізації; обговоримо можливості впровадження таких підходів в Україні, особливо в контексті повоєнного відновлення і спробуємо сформулювати власні ідеї щодо того, як зробити наше суспільство більш стійким та екологічно відповідальним.

2. Інформаційний блок (20-25хв).

Етап	Зміст / Діяльність	Відповідальні
Вступне слово	Привітання учасників, оголошення теми, мети та завдань круглого столу	Модератор / викладач
Міні-лекція	«Циркулярна економіка: концепція, принципи, відмінність від лінійної моделі» (з прикладами з ЄС)	Експерт або викладач
Інформаційний блок	Презентація: «Оновлена промислова стратегія ЄС: Зелені угоди, циркулярна трансформація, екодизайн»	Студент(-и) або запрошений гість
Дискусійна панель 1	Питання для обговорення: 1. Які переваги має циркулярна економіка? 2. Які бар'єри впровадження існують в Україні та ЄС? 3. Чи може Україна інтегрувати ці принципи в повоєнне відновлення?	Модератор
Коротка перерва	Кава-пауза / перерва	-
Дискусійна панель 2	Формат: Дебати або SWOT-аналіз.	2 групи студентів, модератор

	Тема: «Циркулярна економіка — економічна необхідність чи ідеалістична модель?»	
Інтерактивна вправа	Робота в групах: Міні-проекти на тему: «Як запровадити принципи циркулярної економіки у своєму місті / університеті / сфері діяльності» Презентація результатів: по 3 хв. на групу	Студенти, модератор
Огляд результатів	Рефлексія, відкрите мікро: «Що нового дізналися?», «Що здивувало?»	Модератор
Підбиття підсумків	Заключне слово, подяка, рекомендації, поширення додаткових матеріалів	Модератор / викладач

3. Панельна дискусія (35-40 хв).

Що таке циркулярна економіка?

Циркулярна економіка — це економічна модель, яка передбачає збереження цінності ресурсів, матеріалів і продуктів якомога довше. На відміну від традиційної лінійної моделі «взяти — зробити — використати — викинути», циркулярна модель прагне замкнути цикл виробництва і споживання, скоротивши обсяг відходів та втрат.

Ціль — переосмислити виробництво, дизайн, споживання і переробку так, щоб ресурси залишалися в економіці, а не ставали сміттям.

Основні принципи циркулярної економіки

1. Проектування без відходів (екодизайн)

Вироби створюються з урахуванням можливості їх багаторазового використання, ремонту, модернізації, переробки. *Приклад: меблі ІКЕА, які легко розібрати і замінити окремі частини.* ІКЕА активно впроваджує принципи циркулярної економіки через програми зворотного викупу меблів та екодизайн. *Відео: [How IKEA is promoting the circular economy](https://www.youtube.com/shorts/fizemLFQi-U)*

2. Подовження життєвого циклу продуктів

Принцип «ремонт замість заміни» — створення сервісів для ремонту, повторного продажу. *Приклад: Apple використовує роботів для розбирання*

старих iPhone, що дозволяє ефективно переробляти компоненти та зменшувати електронні відходи. *Відео:* [Apple's Recycling Robot: DaisyWIRED+3](https://www.youtube.com/watch?v=MC81peMLEfo) <https://www.youtube.com/watch?v=MC81peMLEfo>

3. Повторне використання та ресайклінг

Використання вторинної сировини як повноцінного ресурсу. *Приклад:* Компанії перетворюють пластикові відходи на будівельні матеріали, такі як цегла та балки, що сприяє зменшенню забруднення та розвитку сталого будівництва. *Перероблений пластик у будматеріалах або текстилі* <https://www.youtube.com/watch?v=kB-BBMCq1g>

4. Мінімізація відходів та забруднення на всіх етапах Виробництво з нульовими викидами або замикаючі цикли в промисловості. *Приклад:* У Нідерландах харчові відходи перетворюють на біогаз, який використовується як джерело енергії, демонструючи ефективне використання ресурсів. *Відео:* [Waste to Value in the Netherlands біогаз із харчових відходів у Нідерландах](https://www.youtube.com/watch?v=DQSIInGqRYIk) <https://www.youtube.com/watch?v=DQSIInGqRYIk>

5. Інноваційні бізнес-моделі

Не володіння, а доступ: платформа спільного використання речей, «продаж як послуга» Наприклад, «світло як сервіс» замість продажу ламп. Модель "світло як послуга" передбачає надання освітлення без необхідності купівлі обладнання, що сприяє зменшенню відходів та оптимізації ресурсів. *Відео:* [Lighting towards a circular economyBlack Winch | As-a-Service Experts+3](https://www.youtube.com/watch?v=S0M-1Ta5dU) <https://www.youtube.com/watch?v=S0M-1Ta5dU>

Європейський підхід до циркулярності

Європейський Союз розглядає циркулярну економіку як ключовий елемент Зеленої угоди (European Green Deal). У 2020 році ЄС ухвалив Новий план дій з циркулярної економіки, який передбачає: обов'язкові вимоги до екодизайну; розширення відповідальності виробника; заборону

на передчасне старіння товарів; розвиток вторинних ринків; підтримку сталих бізнесів.

ЄС також створює Центри обміну ресурсами, кластерні програми, розвиває циркулярну промислову політику, особливо в галузях: текстиль, електроніка, упаковка, пластик, будівництво.

Чому це важливо?

- Щорічно у світі утворюється понад 2 мільярди тонн твердих побутових відходів, значна частина яких не переробляється.

- Україна також стикається з проблемою надмірного споживання ресурсів і неефективного поводження з відходами.

- Перехід до циркулярної моделі — це не лише екологічна вимога, а й можливість для інновацій, економії, створення нових робочих місць.

Перспективи для України

1. Післявоєнне відновлення дає унікальний шанс інтегрувати циркулярні підходи у міське планування, енергетику, агросектор.

2. На місцевому рівні можна впроваджувати системи роздільного збору, апсайклінг, повторне використання будівельних матеріалів.

3. Університети — майданчики для експериментів: зелені кампуси, цифрові платформи обміну речами, дослідницькі проєкти.

Таким чином, циркулярна економіка — це не мода, а необхідність. Вона вимагає нової логіки: від споживання до відповідальності, від одноразового до багаторазового, від витрат — до цінності.

Від кожного з нас залежить, чи стане така трансформація реальністю. У студентської молоді — особлива роль: ви — ті, хто формуватиме нову економіку вже завтра.

4. Робота в малих групах (30 хв).

Приклад можливих форматів організації роботи

Питання	Орієнтовані відповіді
1. Які переваги має циркулярна економіка?	<p>Економічні переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зниження витрат на ресурси через повторне використання, ремонт, переробку. • Створення нових бізнес-моделей і робочих місць у сфері обслуговування, апсайклінгу, екодизайну. • Зменшення залежності від імпорту сировини, що підвищує економічну стійкість. <p>Екологічні переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зменшення кількості відходів і забруднення довкілля • Зниження викидів парникових газів завдяки ефективнішому використанню ресурсів. • Охорона біорізноманіття через зменшення тиску на екосистеми. <p>Соціальні переваги:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Покращення якості життя через чистіше середовище та інноваційні сервіси. • Формування культури відповідального споживання.
2. Які бар'єри впровадження існують в Україні та ЄС?	<p>В Україні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Низький рівень екологічної свідомості споживачів і бізнесу. • Недосконале законодавство, відсутність стимулів до переробки та екодизайну. • Слабкий розвиток інфраструктури для сортування та переробки відходів. • Брак інвестицій і доступу до "зелених" технологій. • Інституційна слабкість на місцевому рівні (особливо в громадах). <p>У ЄС:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Висока вартість впровадження нових стандартів для малого бізнесу. • Проблеми координації між країнами-членами щодо циркулярних політик. • Складність перехідного періоду — потрібно змінювати моделі бізнесу, поведінку споживачів, логістику.
3. Чи може Україна інтегрувати ці принципи в повоєнне відновлення?	<p>Повоєнне відновлення — це вікно можливостей для глибокої екологічної трансформації:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Будівництво енергоефективної інфраструктури з використанням перероблених матеріалів. • Розвиток місцевих підприємств із повторного використання матеріалів, техніки, будівельного сміття. • Впровадження циркулярних рішень у сільське господарство, енергетику, транспорт. • Залучення інвестицій та міжнародної допомоги саме на основі принципів Green Recovery. • Освіта нової генерації лідерів змін — студентів, які вже сьогодні вивчають циркулярні підходи. <p>Україна має шанс не просто відновитися, а відновитися краще — <i>build back better</i>, з урахуванням довготривалих екологічних цілей.</p>

Тема: «Циркулярна економіка — економічна необхідність чи ідеалістична модель?»

Мета: сформувати критичне мислення та навички аргументації; показати різні точки зору на циркулярну економіку.

Структура дебатів:

1. Вступне слово модератора (5 хв) - оголошення теми, правил, представлення команд.

2. Формування команд (по 3–4 особи) – 1) Команда "Так" (позиція: циркулярна економіка — економічна необхідність); 2) Команда "Ні" (позиція: це більше ідеалістична, ніж реалістична модель).

3. Раунди виступів (30–40 хв):

Раунд 1: аргументи “за” (5 хв);

Раунд 2: аргументи “проти” (5 хв);

Раунд 3: спростування/контраргументи (кожна команда – по 5 хв);

Раунд 4: заключне слово (кожна команда – по 2 хв).

4. Відкрите обговорення з учасниками (15–20 хв). Усі учасники мають змогу поставити запитання, висловити думки.

5. Голосування / підсумок (5 хв). Голосування серед учасників (можна онлайн); модератор підбиває підсумок, звертаючи увагу на сильні та слабкі сторони обох позицій.

Формат 2: SWOT-аналіз

Тема: «Циркулярна економіка як модель сталого розвитку в Україні: перспективи і виклики»

Мета: аналітично оцінити потенціал і обмеження впровадження циркулярної економіки у національному контексті.

Структура SWOT-аналізу:

1. Вступ модератора (5 хв). Коротко про інструмент SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats).

2. Робота в чотирьох мікрогрупах (30 хв). Група 1 – Сильні сторони (Strengths): Економія ресурсів, європейський курс, потенціал для інновацій; група 2 – Слабкі сторони (Weaknesses): Низька культура сортування, брак інфраструктури, застаріле законодавство; група 3 – Можливості (Opportunities): Green Recovery, іноземні інвестиції, міжнародне партнерство, молодь; група 4 – Загрози (Threats): Політична нестабільність, брак кадрів, лобі «традиційної» економіки.

3. Презентація результатів груп (по 5 хв). Кожна група презентує свої висновки на фліпчарті / слайді.

4. Підсумкова дискусія (15–20 хв). Що потрібно зробити, щоб перетворити слабкі сторони на сильні? Як уникнути загроз і реалізувати можливості?

Формат 3. Приклад ідеї міні-проєкту «Зелений кампус – нове життя паперу».

У межах ініціативи «Зелений кампус» було виокремлено проблему надмірного використання паперу у навчальних корпусах університету. Значна частина аркушів, надрукованих лише з одного боку, потрапляє у смітник, хоча може бути повторно використана як чернетки або внутрішні документи.

Цільова аудиторія проєкту охоплює адміністрацію університету, викладачів та студентську спільноту. Саме ці групи можуть стати активними учасниками змін, спрямованих на екологізацію освітнього середовища.

Рішенням проблеми пропонується встановлення спеціальних «паперових боксів» для збору односторонньо надрукованого паперу. Зібрані аркуші можуть використовуватися повторно для внутрішнього документообігу, неофіційного друку або навчальних потреб, таких як чернетки.

Принципи, на яких базується ініціатива, — це повторне використання ресурсів і впровадження практик ресайклінгу. Вони відповідають базовим засадам циркулярної економіки й сприяють зниженню екологічного навантаження від щоденної діяльності закладу.

Очікувані результати проєкту включають зменшення витрат на закупівлю офісного паперу, підвищення екологічної свідомості серед учасників освітнього процесу та формування нової культури ощадливого споживання.

Реалізація проєкту передбачає кілька послідовних кроків. Першим етапом є проведення аудиту паперових відходів для визначення масштабів проблеми. Наступним — встановлення боксів у найбільш завантажених корпусах. Завершальним етапом стане проведення інформаційної кампанії серед студентів та співробітників, яка пояснює мету та принципи ініціативи. До партнерства у межах проєкту можуть бути залучені студентські активісти, представники деканатів, а також місцеві компанії, що займаються переробкою паперових відходів.

На завершення учасники (студентські групи) презентують свої мініплани реалізації ідеї в університеті. Тривалість кожної презентації — 3–5 хвилин. За бажанням можна провести голосування за найреалістичніший або найінноваційніший підхід до втілення цієї ініціативи.

5. Підбиття підсумків (10 хв)

Завершальна частина круглого столу на тему «Розкриття концепції циркулярної економіки як засадничої моделі екологічного переходу» триває близько 10 хвилин і передбачає підбиття підсумків та узагальнення напрацьованих учасниками ідей. На цьому етапі кожна команда презентує короткі висновки, до яких вона дійшла в результаті обговорення. Це дозволяє представити різні підходи до теми, зіставити бачення проблеми й

озвучити найбільш конструктивні пропозиції щодо впровадження принципів циркулярної економіки у практику.

Протягом круглого столу було розкрито сутність циркулярної економіки як альтернативи традиційній лінійній моделі розвитку. Учасники дійшли спільного розуміння, що ефективне використання ресурсів, зменшення відходів та екодизайн — це не лише екологічна необхідність, а й економічно вигідний напрям розвитку.

Європейські практики, зокрема досвід Нідерландів, Данії, Німеччини, демонструють реальні можливості впровадження принципів циркулярності на рівні підприємств, муніципалітетів і державних політик. Ці приклади надихають на адаптацію подібних рішень до українського контексту, з урахуванням національних особливостей.

Учасники наголосили, що концепція циркулярної економіки повинна стати основою для відбудови України в поствоєнний період. Вона відкриває шлях до сталого зростання, що поєднує екологічну безпеку, економічну ефективність і соціальну відповідальність.

Було підкреслено, що без підтримки з боку державної політики та бізнесу імплементація принципів циркулярності буде фрагментарною. Водночас велике значення має ініціатива на місцевому рівні — з боку громад, закладів освіти, стартапів, які можуть стати рушіями змін.

Студенти відзначили, що формування циркулярного мислення має починатися з освітнього середовища. Навчальні заклади мають стати простором для реалізації принципів циркулярності — через сортування, повторне використання ресурсів, екологічно орієнтовані проекти.

Під час дискусій було запропоновано низку ідей для власних ініціатив — наприклад, запуск студентських стартапів у сфері ресайклінгу, кампанії зі свідомого споживання, використання повторно надрукованого паперу або впровадження еко-проектів на рівні кампусів.

Рефлексивне обговорення наприкінці дозволяє кожному учаснику поділитися тим, що стало для нього новим або несподіваним, які практики він вважає найперспективнішими, а також поставити запитання щодо теми, яка його зацікавила.

На завершення здобувачам вищої освіти пропонується перелік рекомендованих ресурсів для самостійного ознайомлення з тематикою циркулярної економіки. Це можуть бути офіційні матеріали Європейської комісії (Circular Economy Action Plan), платформи Ellen MacArthur Foundation, аналітичні доповіді ЄС з питань зеленої трансформації, інтерактивні курси з екодизайну, відеолекції з екологічного підприємництва тощо.

Метою підсумкової частини є не лише закріплення отриманих знань, а й стимулювання подальших ініціатив і формування лідерських якостей для реалізації змін у власному середовищі.

6. Рекомендації для модератора.

Для успішного проведення круглого столу на тему циркулярної економіки модератор має дотримуватись низки принципів, що забезпечать змістовну дискусію та ефективне залучення всіх учасників. Ця тема передбачає міждисциплінарний характер обговорення, тому особливо важливо дотримуватися структурованості та логічної послідовності впродовж заходу.

Перед початком заходу модератору варто уважно ознайомитись із базовими принципами циркулярної економіки, а також з ключовими європейськими політиками у цій сфері (такими як European Green Deal, Circular Economy Action Plan, Ecodesign Regulation). Важливо розуміти зв'язок між концепцією циркулярності, екологічною трансформацією та сталим економічним зростанням. Це дозволить вчасно коригувати хід дискусії та ставити актуальні запитання.

У вступній частині модератор повинен чітко пояснити мету заходу, визначити очікувані результати та коротко окреслити структуру обговорення. Учасникам важливо пояснити, що йдеться не лише про екологію, а й про трансформацію моделей споживання, управління ресурсами та інновації в економіці. Доцільно звернути увагу на те, що дискусія має прикладний характер і має на меті не лише обговорення, але й пошук практичних рішень або ідей.

У процесі модерації важливо підтримувати динаміку обговорення. Модератор має уважно стежити за часом виступів, запобігати надмірному відходженню від теми та рівномірно розподіляти можливість висловитись між учасниками. Необхідно заохочувати як студентів, так і викладачів до аргументованих висловлювань, з прикладами з практики, реальних кейсів або європейського досвіду.

Значну роль відіграє залучення аудиторії до дискусії. Модератор може підготувати кілька запитань для загалу, які допоможуть активізувати обговорення (наприклад: «Які переваги циркулярної економіки ви бачите для українського бізнесу?», «Що перешкоджає її впровадженню у нас?»). Це не лише утримає увагу учасників, але й сприятиме формуванню критичного мислення.

У разі виникнення дискусій чи суперечливих думок модератор має залишатись нейтральним, забезпечуючи рівний простір для всіх позицій. Водночас важливо контролювати конструктивність обговорення: якщо учасники надмірно емоційні або відхиляються від теми, модератор має м'яко втрутитись і повернути розмову в русло заявленої проблематики. Наприкінці заходу модератор повинен підсумувати ключові тези, сформульовані учасниками, виокремити найбільш конструктивні ідеї та ініціативи, наголосити на важливості застосування принципів циркулярності у професійній і громадянській діяльності. Якщо в ході круглого столу обговорювалися студентські міні-проекти чи ідеї, варто

передбачити їх коротку презентацію й надати кожному учаснику зворотний зв'язок.

Модератор має бути гнучким до змін у процесі, зокрема до переосмислення структури заходу залежно від активності учасників або змін у динаміці дискусії. Також варто підтримувати атмосферу відкритості та взаємної поваги, особливо якщо серед учасників є менш досвідчені або менш активні особи. Підтримка таких учасників позитивно вплине на загальний рівень залучення групи.

Таким чином, ефективна робота модератора забезпечить не лише організаційний порядок, але й високу інтелектуальну якість заходу. Успішно модерований круглий стіл із теми циркулярної економіки сприятиме глибшому осмисленню учасниками ролі інноваційних екологічних підходів у формуванні нової економічної реальності.

Сценарій проведення круглого столу за напрямком 3

Тема: *«Аналіз оновленої промислової стратегії Європейського Союзу у контексті сталого розвитку»*

Мета: Сформувати в учасників цілісне уявлення про оновлену промислову стратегію Європейського Союзу як ключовий інструмент сталого розвитку, проаналізувати основні вектори її трансформації в умовах зеленого переходу, цифровізації та інноваційного зростання. Учасники матимуть змогу дослідити, яким чином сучасна промислова політика ЄС сприяє інтеграції екологічних, соціальних та економічних підходів, зміцненню конкурентоспроможності та формуванню нової моделі економічного розвитку, орієнтованої на ресурсоефективність, декарбонізацію та довготривалу стійкість.

1. Вступна частина (10 хв)

Сучасні глобальні виклики, такі як зміна клімату, виснаження ресурсів, забруднення навколишнього середовища та економічна нестабільність, вимагають від промисловості кардинальних змін та переходу до більш стійких моделей.

В цьому контексті, циркулярна економіка стає ключовим підходом для переосмислення промислових стратегій, пропонуючи відмову від лінійної моделі "виробництво - використання - утилізація" на користь замкнених циклів, де відходи перетворюються на ресурси.

Європейський Союз активно розробляє та впроваджує оновлені промислові стратегії, спрямовані на прискорення цього переходу, підтримку інновацій та підвищення конкурентоздатності промисловості ЄС в умовах глобальної конкуренції.

Україна, як країна, що прагне до економічної інтеграції з ЄС, має враховувати ці тенденції та адаптувати власні промислові політики до принципів циркулярної економіки, щоб забезпечити сталий розвиток та зменшити негативний вплив на довкілля.

Цей круглий стіл має на меті ознайомити учасників з оновленими промисловими стратегіями ЄС в контексті циркулярної економіки, обговорити можливості та виклики для української промисловості, а також сприяти обміну ідеями щодо впровадження циркулярних підходів.

Очікувані результати:

1. Підвищення рівня знань учасників про концепцію циркулярної економіки та її значення для розвитку сучасної промисловості.

2. Ознайомлення з ключовими оновленими промисловими стратегіями Європейського Союзу, їх цілями, інструментами та механізмами реалізації.

3. Аналіз можливостей та викликів, пов'язаних з впровадженням принципів циркулярної економіки в різних секторах промисловості.

4. Обговорення потенційних напрямків адаптації промислових стратегій України до європейських підходів циркулярної економіки.

5. Створення платформи для обміну досвідом та налагодження співпраці між представниками академічної спільноти, бізнесу та громадськості у сфері циркулярної економіки.

2. Інформаційний блок (20 хв)

Упродовж інформаційного блоку, що триває близько 20 хвилин, здобувачам вищої освіти пропонується ознайомитися з конкретними «зеленими» стратегіями ЄС та їх впливом на промисловий сектор через візуальну або мультимедійну презентацію.

Доповідь 1. Європейський зелений курс як рамка для модернізації промисловості ЄС.

Європейський зелений курс (European Green Deal) сьогодні є не лише екологічною стратегією, а й оновленою промисловою доктриною Європейського Союзу. Його мета — зробити ЄС кліматично нейтральним до 2050 року, але реалізується він не лише через обмеження, а й через інновації, цифровізацію та нові підходи до ресурсного використання.

Зокрема, оновлена промислова стратегія передбачає переорієнтацію виробництва на циклічну економіку, де пріоритет надається переробці, повторному використанню матеріалів і енергоефективним технологіям. Це означає, що компанії, які раніше орієнтувалися на масове виробництво і споживання, тепер повинні переглядати свої бізнес-моделі з точки зору замкненого циклу: від сировини до утилізації.

Наприклад, у секторі електроніки впроваджуються стандарти ековідповідального дизайну, що дозволяють подовжити термін служби техніки, полегшити її ремонт і розбір. Водночас у сфері будівництва посилюється підтримка "зелених" матеріалів і технологій. Тут на перший

план виходять локальні виробники, які здатні забезпечити низький вуглецевий слід.

Ще одним потужним імпульсом до сталого оновлення є Фонд справедливого переходу, який дозволяє країнам і регіонам, що традиційно залежать від вугільної або важкої промисловості, трансформувати економіку без втрати робочих місць.

Отже, оновлена промислова стратегія ЄС — це не про згортання виробництва, а про його переформатування. Вона створює нові ринки для зелених інновацій, стимулює розвиток локального підприємництва та відкриває двері до сталого економічного зростання.

Доповідь 2. Воднева економіка та енергетична трансформація європейської промисловості.

Одним із найбільш інноваційних напрямків оновленої промислової стратегії ЄС є розвиток водневої економіки. У 2020 році Європейська комісія ухвалила Водневу стратегію, яка стала складовою ширшої мети — декарбонізації промисловості. Це рішення особливо важливе для важких секторів, таких як металургія, хімічна промисловість, цементне виробництво, де викиди CO₂ важко уникнути традиційними методами. Водень, зокрема зелений водень, який виробляється шляхом електролізу води з використанням відновлюваних джерел енергії, стає ключовим елементом у зменшенні вуглецевого сліду цих галузей. ЄС інвестує у створення потужної інфраструктури: від виробництва водню до його транспортування та використання на підприємствах. Уже реалізуються пілотні проєкти в Німеччині, Нідерландах та Іспанії.

Водночас промислові підприємства повинні адаптувати свої технології, щоб бути сумісними з водневими рішеннями. Наприклад, сталеливарні заводи переходять від доменних печей до електropечей, які можуть працювати на водні. Це потребує не лише технічного

переозброєння, а й масштабного навчання персоналу, переосмислення логістики та довгострокових фінансових стратегій.

У цьому контексті ЄС створює партнерства між бізнесом, наукою та місцевими громадами, щоб не лише розвивати технології, а й закладати нову соціальну угоду про енергетичну справедливість. Саме воднева економіка може стати тим об'єднувальним чинником, що дозволить європейській промисловості не лише зберегти конкурентоздатність, а й очолити глобальний перехід до чистих технологій.

3. Дискусія тривалістю 35-40 у формі дебатів

Тема: Аналіз оновленої промислової стратегії Європейського Союзу у контексті сталого розвитку.

Оновлена промислова стратегія Європейського Союзу — це відповідь на глобальні виклики, які охоплюють зміни клімату, геополітичну нестабільність, дефіцит сировини та необхідність цифрової трансформації. Сьогодні стратегія розвитку промисловості більше не ґрунтується лише на питаннях економічної ефективності — в її центрі стоїть екологічна відповідальність, інноваційність та стратегічна автономія. Європейський Союз чітко розуміє: для збереження конкурентоспроможності на глобальному ринку і водночас досягнення цілей кліматичної нейтральності потрібно створювати абсолютно нову модель індустріального розвитку.

Якою є ця нова модель?

Передусім, вона базується на принципах "зеленої" трансформації. Новий промисловий підхід передбачає значне зниження викидів парникових газів, перехід до енергоефективних і низьковуглецевих технологій, широке впровадження циклічних рішень у виробництві, а також перехід від лінійної моделі споживання ресурсів до циркулярної. Наприклад, у металургійній галузі стимулюються інвестиції в електропечі,

що працюють на водні, у текстильній — розвиваються моделі повторного використання та переробки тканин.

Основні напрями стратегії. Промислова стратегія ЄС охоплює три стратегічні блоки: забезпечення стійких ланцюгів постачання, підтримка цифрової трансформації та лідерство у "зелених" технологіях. Це означає, що увага приділяється не лише екологічності продукту, а й тому, звідки надходить сировина, наскільки стійкими є відносини з партнерами, чи можливо локалізувати виробництво для зменшення залежності від нестабільних регіонів.

ЄС запроваджує *стратегічні альянси з виробництва сировини*, підтримує видобуток рідкоземельних металів у межах Європи, інвестує в дослідження та розробку альтернативних матеріалів, а також надає підтримку малим і середнім підприємствам у зеленому переході.

На практиці, реалізація оновленої стратегії відбувається через низку ініціатив та фондів. Одним із найважливіших є *Фонд справедливого переходу*, який підтримує регіони, залежні від вуглецевоємних галузей. Крім того, діє *Інвестиційний план для сталого розвитку* (Sustainable Europe Investment Plan), який має на меті мобілізувати щонайменше 1 трильйон євро протягом десятиліття для фінансування «зелених» змін.

Європейська стратегія також включає *регуляторні механізми*, зокрема «Механізм вуглецевого коригування на кордоні» (CBAM), який змусить імпортерів до ЄС враховувати вуглецевий слід продукції. Такий підхід формує нову економічну логіку, де екологічна шкода більше не залишається безкоштовною.

Цифрова трансформація — не менш важлива складова оновленої стратегії. Вона стосується як автоматизації виробничих процесів, так і створення «цифрових двійників» виробництва, аналізу життєвого циклу продукції за допомогою big data та впровадження штучного інтелекту для оптимізації логістики та споживання енергії. Наприклад, цифрові паспорти

продукту дозволяють відстежити походження сировини, рівень енергоефективності та можливість утилізації — тобто дають змогу будувати прозорий і екологічно відповідальний ланцюг створення вартості.

Навіщо це Україні? Попри війну, Україна вже сьогодні має думати про своє майбутнє місце у європейському економічному просторі. Відновлення інфраструктури, енергетики, промисловості не може базуватись на старих, застарілих моделях. Навпаки — саме зараз відкривається вікно можливостей для впровадження зелених рішень, енергоефективних технологій, цифрових підходів.

Університети можуть стати першими експериментальними майданчиками: від впровадження рішень з розумного енергоспоживання до проєктування нових навчальних програм з промислової екології, циркулярної економіки, водневої енергетики.

Отже, оновлена промислова стратегія Європейського Союзу — це не просто набір політичних декларацій. Це план переосмислення індустріального майбутнього, де поєднуються екологія, інновації, цифровізація і соціальна справедливість. Усе це потребує нової ментальності — не тільки від урядів і бізнесу, а й від молоді, яка вже завтра буде формувати промислову політику та впроваджувати її в реальність.

4. Робота в малих групах (35-40 хв).

На цьому етапі круглого столу учасники переходять до практичної частини – роботи в малих групах. Здобувачі вищої освіти діляться на 3–4 команди по 4–6 осіб (залежно від загальної кількості учасників). Кожна група отримує практичний кейс для обговорення з переліку.

Практичний кейс 1: Розробка циркулярної бізнес-моделі для текстильної промисловості.

Завдання: Розробити циркулярну бізнес-модель для компанії, що виробляє одяг. Описати, як компанія може перейти від лінійної моделі

«виробництво - споживання – викидання» до циркулярної, де одяг використовується довше, а відходи переробляються.

Рішення: подовження терміну служби одягу; використання високоякісних та довговічних матеріалів; надання послуг з ремонту та обслуговування одягу; створення дизайну, який легко адаптується до змін моди, повторне використання та переробка; збір старого одягу у споживачів, сортування та переробка матеріалів для виробництва нового одягу; співпраця з компаніями, що займаються переробкою текстилю, оренда та обмін одягом; створення платформи для оренди та обміну одягом між споживачами; партнерство з сервісами, що пропонують послуги з оренди одягу.

Практичний кейс 2: Аналіз циркулярної бізнес-моделі в харчовій промисловості.

Завдання: Дослідити, як компанія з виробництва харчових продуктів може зменшити кількість харчових відходів та впровадити принципи циркулярної економіки у свою діяльність.

Рішення: оптимізація виробництва; використання технологій, що зменшують кількість відходів на виробництві; ефективне управління запасами та термінами придатності продукції; переробка та утилізація відходів; перетворення харчових відходів на компост або біогаз; використання відходів для виробництва кормів для тварин, співпраця з фермерами та іншими підприємствами, створення замкнутого циклу, де відходи одного виробництва використовуються в іншому, партнерство з місцевими фермерами для переробки відходів.

Практичний кейс 3: Розробка циркулярної бізнес-моделі для будівельної галузі

Завдання: Запропонувати шляхи зменшення впливу будівельної галузі на навколишнє середовище за допомогою впровадження принципів циркулярної економіки.

Рішення: використання відновлюваних матеріалів; заміна традиційних будівельних матеріалів на екологічно чисті та відновлювані; використання деревини з сертифікованих лісових господарств; переробка будівельних відходів; створення системи збору та переробки будівельних відходів, повторне використання матеріалів, таких як бетон, цегла, метал; проектування будівель з урахуванням можливості їх демонтажу та переробки; модульна конструкція будівель, що дозволяє легко розбирати та переробляти їх компоненти; використання матеріалів, які легко піддаються переробці.

Практичний кейс 4: Аналіз успішного прикладу циркулярної бізнес-моделі

Завдання: Дослідити діяльність компанії Patagonia та проаналізувати, як вона впроваджує принципи циркулярної економіки у свою бізнес-модель.

Рішення: програма «Worn Wear»; ремонт та відновлення старого одягу Patagonia; обмін та продаж вживаного одягу; використання перероблених матеріалів; виробництво одягу з переробленого пластику та інших матеріалів; створення довговічного та якісного одягу; використання високоякісних матеріалів та технологій виробництва; надання гарантії на свою продукцію.

Практичний кейс 5: Розробка циркулярної бізнес-моделі для виробництва меблів.

Завдання: Розробити циркулярну бізнес-модель для компанії, що виробляє меблі. Описати, як компанія може перейти до більш стійкого виробництва та зменшити кількість відходів.

Рішення: використання відновлюваних та перероблених матеріалів; заміна традиційних матеріалів на екологічно чисті та відновлювані (деревина з сертифікованих лісових господарств, бамбук, перероблений пластик); використання матеріалів, які легко піддаються переробці та

повторному використанню; модульний дизайн; розробка меблів з урахуванням можливості їх розбирання та повторного використання компонентів; створення модульних систем, які дозволяють легко змінювати та оновлювати меблі; послуги з ремонту та відновлення; надання послуг з ремонту та відновлення старих меблів; створення програми обміну старих меблів на нові зі знижкою; оренда меблів; створення сервісу з оренди меблів для дому та офісу; забезпечення можливості повернення меблів після закінчення терміну оренди для їх подальшої переробки або повторного використання.

Практичні кейси допоможуть слухачам розширити свої знання про циркулярні бізнес-моделі та їх застосування в різних сферах діяльності.

Практичні задачі допоможуть краще зрозуміти, як принципи циркулярної економіки можуть бути застосовані в різних секторах економіки та які переваги це може принести бізнесу, суспільству та навколишньому середовищу.

Важливо пам'ятати, що перехід до циркулярної економіки є важливим кроком на шляху до сталого розвитку, і кожна компанія та кожна людина може зробити свій внесок у цей процес.

Перелік запитань для роботи у малих групах після розгляду кейсів:

1. Що таке циркулярна економіка і як вона відрізняється від лінійної?
2. Які основні принципи циркулярної економіки?
3. Які переваги переходу до циркулярної економіки для суспільства, бізнесу та довкілля?
4. Які основні бар'єри перешкоджають переходу до циркулярної економіки?
5. Які ролі відіграють уряд, бізнес і громадськість у переходу до циркулярної економіки?

6. Які типи інновацій найбільш актуальні для циркулярної економіки?
7. Як оцінити інноваційність проекту в контексті циркулярної економіки?
8. Які технології можуть революціонізувати циркулярну економіку в найближчому майбутньому?
9. Які етапи включає розробка інноваційного проекту в циркулярній економіці?
10. Як провести аналіз ринку та визначити потреби, які задовольняють проект?
11. Як розробити бізнес-модель для проекту в циркулярній економіці?
12. Які критерії слід враховувати при оцінці життєздатності проекту?

Кожній групі пропонується зробити висновки, а саме:

1. Визначення можливостей та викликів (15 хвилин):
  - 1.1. Які ключові можливості ви бачите для промисловості ЄС у заданому стратегічному циркулярному напрямку?
  - 1.2. Які основні перешкоди та виклики необхідно подолати для успішної реалізації циркулярного напрямку?
  - 1.3. Які існуючі ініціативи або приклади в ЄС або за його межами ви вважаєте особливо успішними в контексті циркулярної економіки?
2. Генерування ідей для подальших дій (15 хвилин):
  - 2.1. Які конкретні кроки та ініціативи необхідно вжити на рівні ЄС, національних урядів та бізнесу для прискорення розвитку в цьому напрямку?
  - 2.2. Яка роль інновацій, технологій та співпраці між різними зацікавленими сторонами є найбільш важливою?

2.3. Як можна ефективно стимулювати бізнес до впровадження сталих практик у циркулярному напрямку?

3. Формулювання ключових рекомендацій (15 хвилин):

3.1. Сформулюйте 2-3 ключові рекомендації або спільні рішення, які ваша група вважає найбільш важливими для просування цього стратегічного напрямку циркулярної економіки.

Узагальнення ключових висновків. Фасилітатор підсумовує основні ідеї та рекомендації, що були сформульовані під час дискусії. Які подальші дії можуть бути вжиті для донесення цих ідей до відповідних стейкхолдерів та сприяння їхній реалізації?

Надані питання та структура дискусії спрямовані на стимулювання критичного мислення, обміну різними точками зору та спільного пошуку ефективних рішень для сталого розвитку промисловості ЄС.

5. Підбиття підсумків (10 хв)

Завершальна частина круглого столу відводиться під підбиття підсумків і триває приблизно 10 хвилин. На цьому етапі учасники мають змогу узагальнити почуте, поділитися висновками, які вони зробили в процесі обговорення. Представники кожної групи коротко озвучують свої думки, пропозиції чи головні ідеї, які були сформульовані під час роботи в малих командах або під час дискусій. Це дозволяє зібрати різні погляди, порівняти бачення проблеми та підкреслити найбільш цінні й конструктивні пропозиції.

Ось кілька тез для заключної частини круглого столу, які можуть узагальнити обговорення і підсумувати ключові моменти:

Впровадження принципів сталого розвитку в Україні є складним, але вкрай важливим завданням. Країна має значні сильні сторони та можливості для успішної трансформації. Однак, існують серйозні слабкі сторони та загрози, які необхідно враховувати та активно долати. Успіх залежатиме від

комплексної та скоординованої роботи уряду, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних партнерів, спрямованої на реалізацію конкретних проєктів та впровадження ефективних політик сталого розвитку. Особливо важливим є врахування та мінімізація негативного впливу військової агресії на екологічну та економічну сфери.

6. Рекомендації для модератора

Модератору цього блоку варто заздалегідь ознайомитися з ключовими положеннями оновленої промислової стратегії ЄС, зокрема тими, що стосуються зеленої трансформації, циркулярної економіки, енергетичної незалежності, цифровізації та стратегічної автономії. Важливо не лише розуміти зміст документа, а й бачити його практичні прояви — приклади з окремих країн, підприємств чи галузей.

Під час проведення заходу модератор має підтримувати чітку логіку дискусії, створювати плавні переходи між доповідями учасників, доповнювати сказане короткими коментарями, які пов'язують теоретичні аспекти з реальним економічним контекстом. Успішна модерація передбачає поєднання академічної точності з людяністю подачі — складні поняття варто пояснювати простою мовою, звертаючись до досвіду учасників, їхнього професійного чи побутового розуміння економіки.

Для підтримання інтересу аудиторії корисно чергувати формати: виступи, короткі відео, міні-опитування, запитання до залу, робота в парах або групах. Це дозволяє уникнути втоми і зберегти увагу навіть при тривалому обговоренні. У разі якщо учасники пасивні, модератор має бути готовим задати питання самостійно, запропонувати альтернативний погляд, або підкинути невеликий провокаційний кейс, який стимулює аналітичну реакцію.

Важливо, щоб дискусія не звелась до перелічування фактів. Модератор має ставити відкриті запитання: «Як ви вважаєте, які ризики

може мати перехід до водневої економіки в Україні?», «Чи готова наша промисловість до впровадження цифрового паспорта продукції?», «Що означає “зелена трансформація” з точки зору малого бізнесу?» — саме такі формулювання активізують критичне мислення.

Окремої уваги заслуговує підсумковий блок. У кінці обговорення модератор має зібрати ключові ідеї, що пролунали, та запропонувати коротку рефлексію: які нові сенси відкрилися, що учасники беруть із собою після зустрічі, яким може бути практичне застосування знань у майбутній професійній чи дослідницькій діяльності.

Загалом успішна модерація цієї теми — це не лише управління часом і сценарієм, а створення інтелектуального простору, де учасники не просто слухають, а мислять, дискутують і творять нову логіку промислового розвитку, актуальну в епоху кліматичних викликів і технологічних змін.

СЦЕНАРІЙ ПРОВЕДЕННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ ЗА НАПРЯМКОМ 4

Тема: *«Розвиток критичного та аналітичного мислення щодо сучасних глобальних викликів».*

Мета: Сформуванню у здобувачів вищої освіти критичне та аналітичне мислення щодо сучасних глобальних викликів у сфері сталого розвитку, зокрема змін клімату, енергетичної безпеки, соціальної нерівності та деградації довкілля. Захід має сприяти глибшому усвідомленню причин і наслідків цих проблем, розвитку навичок оцінювання ризиків, пошуку стратегічно виважених рішень, а також формуванню екологічно відповідального управлінського підходу, здатного до адаптації в умовах глобальної нестабільності. Обговорення екологічних, соціальних та економічних викликів дозволяє майбутнім фахівцям краще оцінювати

реальні ризики та можливості, що виникають у процесі переходу до сталого розвитку.

1. Вступна частина (10 хв)

Сучасні глобальні виклики дедалі частіше стають центральним предметом обговорення в академічному середовищі, на політичному рівні та у суспільних дискусіях. Кліматичні зміни, енергетична криза, екологічна деградація, загострення соціальних протиріч та загальносвітові загрози безпеці вимагають від сучасного покоління не лише обізнаності, але й здатності до осмисленої та критичної оцінки ситуації. Формування критичного та аналітичного мислення, здатного розглядати проблему в міждисциплінарному, глобальному та довгостроковому контексті, є ключовим завданням вищої освіти. Саме тому даний круглий стіл покликаний створити умови для глибокої дискусії щодо механізмів відповіді на сучасні глобальні виклики та розширити уявлення студентів про роль сталого розвитку як системного підходу до вирішення цих проблем.

Очікувані результати:

1. Розширення знань учасників про основні глобальні виклики, які стоять перед людством у XXI столітті, зокрема в контексті екології, енергетики, соціальної політики та економіки.

2. Формування навичок критичного аналізу причин, наслідків і взаємозв'язків глобальних проблем.

3. Ознайомлення з європейськими та світовими підходами до пошуку рішень у сфері сталого розвитку.

4. Стимулювання міждисциплінарного мислення та уміння оцінювати ризики, прогнозувати сценарії розвитку та пропонувати адаптивні моделі управлінських рішень.

5. Формування мотивації до включення екологічного та соціального виміру у власні проєкти, наукові дослідження або кар'єрні стратегії.

2. Інформаційний блок (20–25 хв)

У межах цього блоку учасники заслуховують дві доповіді, присвячені актуальним темам.

Доповідь 1: «Глобальні виклики сталого розвитку: що ми маємо вирішити до 2030 року». У доповіді розглядаються основні загрози, визначені у Цілях сталого розвитку ООН, їх міжвзаємозв'язок, масштаби та вплив на економіки країн, особливо вразливих до змін клімату, соціальної нестабільності та ресурсного виснаження.

Доповідь 2: «Моделі управлінської відповіді на глобальні виклики: кейси з ЄС, Канади та України». Спікер аналізує досвід окремих держав і міжнародних організацій щодо впровадження стратегій сталого розвитку, акцентуючи увагу на принципах адаптивності, інклюзивності та партисипації у прийнятті рішень.

Доповідь 3: «Роль освіти та молоді в досягненні цілей сталого розвитку: від усвідомлення до дії». У центрі уваги — значення освітніх практик для формування екологічної свідомості, відповідального споживання, участі молоді у проєктах соціального впливу та розвитку громад. Доповідь зосереджується на прикладах міждисциплінарної екологічної освіти, участі студентства у глобальних кліматичних ініціативах та інституційних механізмах підтримки молодіжного лідерства.

Доповідь 4: «Цифрова трансформація і зелений перехід: як інновації змінюють підходи до сталого управління». У доповіді розглядається, яким чином цифрові технології — зокрема штучний інтелект, блокчейн, big data та IoT — сприяють ефективнішому управлінню природними ресурсами, прозорості екологічної політики та розвитку циркулярних бізнес-моделей.

Спікер презентує приклади smart city-рішень, цифрових екосистем та ESG-платформ, які допомагають адаптувати економіку до екологічних викликів.

3. Дискусія тривалістю 35-40 хвилин у формі дебатів

Дебати відбуваються в парах команд, які представляють альтернативні позиції щодо шляхів вирішення глобальних викликів. Наприклад:

- 1) Чи повинна держава надавати пріоритет зеленому переходу, навіть якщо це уповільнює економічне зростання?
- 2) Чи є обов'язковою участь бізнесу у досягненні цілей сталого розвитку?
- 3) Чи достатньо інноваційних технологій для вирішення кліматичної кризи?
- 4) Чи може сталий розвиток бути досягнутий без зміни моделей споживання в суспільстві?
- 5) Чи мають розвинені країни нести більшу відповідальність за екологічну кризу, ніж країни, що розвиваються?
- 6) Чи слід запровадити обов'язкову екологічну освіту в усіх навчальних закладах?
- 7) Чи справді економіка замкненого циклу є універсальним рішенням для всіх країн?
- 8) Чи є соціальна справедливість передумовою для успішного переходу до сталого розвитку?
- 9) Чи доцільно державам підтримувати екологічні стартапи за рахунок бюджетних коштів у період економічної нестабільності?
- 10) Чи є цифровізація основним інструментом для ефективного реагування на глобальні виклики?

4. Робота в малих групах (30 хв).

Після завершення блоку дискусій учасники переходять до практичної частини — роботи в малих групах. Формат групової взаємодії сприяє розвитку навичок колективного прийняття рішень, аргументації, пошуку інноваційних рішень та лаконічної візуалізації ідей.

Учасники об'єднуються в команди по 4–6 осіб. Кожна команда отримує індивідуальний тематичний кейс, що стосується реальних екологічних або соціально-економічних викликів, з якими стикається сучасне суспільство. Кейс містить короткий опис проблемної ситуації, ключові умови, обмеження та очікування щодо результату.

Протягом відведеного часу (30 хвилин) команди мають проаналізувати ситуацію, визначити причини проблеми, запропонувати реалістичні шляхи вирішення з урахуванням принципів сталого розвитку та підготувати стислу презентацію результатів. Представлення здійснюється у форматі постера або короткої візуалізованої доповіді (до 5 хвилин), з акцентом на чіткості, обґрунтованості та новизні ідеї.

Приклади кейсів для команд:

Кейс 1: *Екологізація упаковки в університетському кафе.* Ваш університет має власне кафе, яке використовує одноразові пластикові контейнери та прибори. Студрада пропонує впровадити більш екологічну упаковку, але при цьому не бажає підвищувати ціни на страви. Розробіть концепцію переходу до екологічної упаковки з урахуванням доступного бюджету, партнерств з місцевим бізнесом та поведінкових змін серед студентів.

Кейс 2: *Трансформація текстильної галузі на регіональному рівні.* У вашому місті діє фабрика з пошиття одягу, яка стикається з критикою за екологічні порушення та неетичні умови праці. Як консультанти з циркулярної економіки, ви повинні запропонувати керівництву підприємства план екологічної та соціальної трансформації: нові матеріали, переробка, відповідальне споживання, прозорість у ланцюгах постачання.

Кейс 3: Реформування системи сортування і переробки відходів у студентському містечку. Система сортування в гуртожитках університету існує, але не працює ефективно: мешканці не сортують сміття, а контейнери часто переповнені. Ваше завдання — розробити покращену модель організації системи сортування, включаючи інформаційно-освітню кампанію, оптимізацію логістики збору відходів і партнерство з переробними компаніями.

Кейс 4: Впровадження принципів зеленої мобільності в міському середовищі. Ваше місто має високий рівень забруднення повітря через приватний автотранспорт. Міська рада просить розробити ідею для пілотного проєкту із впровадження екологічних видів транспорту серед молоді: прокат велосипедів, електросамокатів, освітні кампанії або стимули для використання громадського транспорту.

Учасники представляють свої рішення перед аудиторією, продемонструвавши не лише розуміння суті проблеми, а й навички стратегічного мислення, міждисциплінарного аналізу та екологічної свідомості. Такий формат стимулює розвиток управлінських, комунікативних і проєктних компетентностей. За бажанням, можна п

5. Підбиття підсумків (10) хв.

Учасники презентують свої групові рішення. Підсумкове обговорення включає рефлексію над почутим, обговорення можливостей застосування знань у реальному житті та обмін враженнями. Наприкінці модератор підкреслює важливість управлінського мислення, здатного до системного аналізу, міждисциплінарної комунікації та інноваційного підходу до глобальних викликів.

6. Рекомендації для модератора

Модератору рекомендується готуватися заздалегідь, опрацювавши основні поняття теми. Він має дбати про баланс між академічною строгістю і доступністю подачі матеріалу. Особливу увагу варто приділити динаміці: чергування доповідей, активного обговорення та практичної роботи дозволяє краще залучити учасників. Необхідно чітко координувати виступи, дотримуватись регламенту та створювати доброзичливу, інклюзивну атмосферу для взаємодії.

Важливо також, щоб модератор спонукав до рефлексії: ставив відкриті запитання, підсумовував висловлені ідеї, сприяв формуванню аналітичних висновків. Такий підхід сприятиме не лише засвоєнню змісту заходу, а й розвитку критичного мислення як навички, що є базовою для сталого управління в умовах глобальних змін.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

1. EU policies aim to protect the environment and biodiversity, minimise risks to human health, and promote the transition to a circular economy <https://environment.ec.europa.eu/>
2. Energy, Climate change, Environment <https://climate.ec.europa.eu/>
3. Explore the EU https://european-union.europa.eu/index_en
4. European Circular Economy Stakeholder Platform <https://circulareconomy.europa.eu/>
5. European Green Deal <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>
6. eHealth Network – Digital Health and Care. https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/digital-health-and-care/eu-cooperation/ehealth-network_en
7. Digital Health and Care Policies supporting innovation and integration of digital technologies in European health systems <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ehealth>
8. Digital Europe Programme – Health data space and artificial intelligence Promoting secure, interoperable digital infrastructure and AI use in health <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>
9. Communication on the European Health Union. https://health.ec.europa.eu/publications/communication-european-health-union_en
10. Electronic Cross-Border Health Services. https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/digital-health-and-care/electronic-cross-border-health-services_en

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Дорошенко Ганна Олександрівна
Калініченко Людмила Леонідівна
Кононенко Яна Володимирівна
Тєшева Лариса Василівна

**ГЛОБАЛЬНЕ СТАЛЕ ВИРОБНИЦТВО
ТА ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА
101175175 – GLOBAL SPACE – ERASMUS-JMO-2024**

Методичні вказівки до проведення круглого столу
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
в рамках реалізації Модуля Жан Моне

В авторській редакції

Підписано до розміщення 23.10.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 4,9. Обсяг 0,817 Мб. Зам. № 519/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна